

„Dyskursy Młodych Andragogów”, t. 15, Wydawnictwo Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2014, ss. 356

Piętnasty tom czasopisma „Dyskursy Młodych Andragogów” zawiera teksty zarówno młodych, a nawet początkujących badaczy, jak i doświadczonych naukowców o ugruntowanym dorobku. Artykuły zaprezentowane na łamach tego numeru rocznika poruszają kwestie związane z szeroko rozumianą edukacją dorosłych, problemami współczesnej dorosłości oraz różnorodnymi obszarami uczenia się dorosłego człowieka. Przejrzystość treści umożliwia pogrupowanie ich na cztery rozdziały tematyczne, nazywane dyskursami: andragogicznym, poradoznawczym, edukacji kulturalnej oraz genderowym.

Dyskurs andragogiczny, redagowany przez Małgorzatę Olejarz, rozpoczyna Alicja Jurgiel-Aleksander tekstem *Upolitycznienie znaczenia edukacji dorosłych*. Autorka poddaje krytycznej refleksji dwa wiodące we współczesnej andragogice dyskursy. Pierwszy z nich ma cztery odcienie: dydaktyczny, etatystyczny i indoktrynacyjny, krytyki szkoły jako instytucji oraz związanej z oświeceniową tradycją popularyzowania wiedzy naukowej; przedstawia on edukację dorosłych jako pełniącą funkcję oświecania społeczeństwa. Drugi z kolei traktuje andragogikę jako przygotowanie pracowników na rynek pracy. Monika Bartkowiak i Joanna Szłapińska zajęły się *Znaczeniem budowania wizerunku pracodawcy na nowym rynku pracy*. Autorki podejmują próbę uporządkowania wymagań współczesnego rynku pracy, jakie stoją przed kandydatami i pracownikami. Nakreślają sylwetkę współczesnego pracownika oraz podejmują tematykę związaną z *employer branding*, czyli budowaniem wizerunku pracodawcy, który staje się warunkiem koniecznym, by zapewnić firmie rozwój na jak najwyższym poziomie. Joanna Kłodawska w artykule *Uczenie się radzenia sobie ze zmianami w organizacji na przykładzie Ochotniczych Hufców Pracy* dzieli się swoimi doświadczeniami z badań prowadzonych w OHP. Jej celem jest odpowiedzenie na pyta-

nie, w jakich sytuacjach i warunkach następuje uczenie się radzenia sobie ze zmianami w organizacji oraz jakie elementy składają się na ten proces. Autorka przedstawia pojęcie zmiany oraz jej przebieg w badanej organizacji. Artykuł Michała Mielczarka *Kapitał aktywizacyjny w polu społecznym Powiatowego Urzędu Pracy – o pomaganiu osobom bezrobotnym* jest pierwszą próbą opisanego fenomenu „kapitału aktywizacyjnego”. Pojęcie to jest roboczym określeniem kapitału, jaki pojawił się w obszarze realizacji tak zwanej aktywnej polityki społecznej i stanowi rodzaj kapitału symbolicznego, przez który człowiek może prezentować się innym jako jednostka aktywna. Anna Matusiak w tekście *Uznawanie kwalifikacji w kontekście uczenia się przez całe życie. Ustalenia – doświadczenia – dylematy* przedstawia znaczenie i korzyści walidacji kompetencji zdobytych na drodze pozaformalnego i nieformalnego uczenia się oraz doświadczenia z nią związane. Prezentuje ideę Recognition of Prior Learning (RPL), czyli uznawania efektów uczenia się nabytych poza edukacją formalną, zarówno w Polsce (projekt „Uniwersyteckie Centra Uznawania Kwalifikacji – pomost pomiędzy szkolnictwem wyższym a kształceniem ustawicznym”), jak i za granicą. O *Polskich studentach w programie wymiany międzynarodowej „Erasmus”* pisze Magdalena Sasin. Autorka w opracowaniu wykazuje założenia programu, jego korzyści i ryzyko z nim związane oraz problemy dotyczące m.in. procesu rekrutacyjnego stypendystów. M. Sasin, powołując się także na swoje doświadczenia, wykazuje różne motywy aplikujących studentów i stwierdza, że beneficjenci kierują się głównie potrzebami hedonistycznymi, w mniejszym stopniu potrzebami wywierania wpływu (uniezależnienie się od rodziców), a nie jak to wynika z założeń programu, potrzebami poznawczymi. Tomasz Maliszewski w artykule *Ignacy Solarz (1891–1940) w polskim powojennym piśmiennictwie pedagogicznym. Wnioski dla współczesnych* analizuje miejsce oraz aktywność bohatera swego tekstu na gruncie polskiej edukacji dla dorosłych. Autor tekstu zastanawia się, czy i na ile poglądy oświatowca mogą zyskać zainteresowanie wśród współczesnych teoretyków, a przedstawiając pięć prawd pedagogicznych przyświecających I. Solarzowi, chce zwrócić uwagę na uniwersalny charakter jego sposobu pedagogicznego myślenia i działania. Ostatni artykuł tego rozdziału nosi tytuł *Rok 1981 w dzienniku Haliny Semenowicz – przesłanie dla terażniejszości*. Autorka, Agata Szwech, podkreślając niebagatelną wartość uczenia się z biografii Innego, przedstawia sylwetkę Haliny Semenowicz, prekursorki i propagatorki technik Celestyna Freineta oraz dokonuje analizy jednego z jej dzienników. Spośród trzydziestu pięciu kalendarzy, jakie zostawiła diarystka, A. Szwech wybrała egzemplarz z 1981 roku, ponieważ według niej ukazuje on szerszy, społeczno-polityczny kontekst życia

H. Semenowicz. Autorka analizuje dziennik pod kątem relacji rodzinnych, czasu wolnego, aktywności zawodowej religii i życia społeczno-politycznego.

Kolejny rozdział został poświęcony dyskursowi poradoznawczemu. Rozpoczyna go artykuł Joanny Minty zatytułowany *Oblicza współczesnych karier w perspektywie poradoznawczej*. Autorka dokonuje przeglądu definicji i sposobów rozumienia kariery. Powołując się na Piotra Bohdziewicza, przedstawia dwa modele związane z realizacją kariery zawodowej: biurokratyczny i przedsiębiorczy. Ponadto, autorka przedstawia kilka wybranych koncepcji karier opierających się właśnie na tych modelach, m.in. ideę „kariery kalejdoskopowej” L. A. Maniero i S. E. Sullivan. Ujęcie poradoznawcze stanowi odrębną część rozważań autorki. Wynika z niego, że współcześnie kariera stała się sposobem na życie, które powinno być nieustannie konstruowane i rekonstruowane po to, by człowiek mógł nie tylko przetrwać we współczesnym świecie, ale i z powodzeniem realizować się. Anna Bilon w artykule *Rola doradców kariery w Holandii z perspektywy teorii strukturacji* przedstawia analizę swoich badań prowadzonych w holenderskiej organizacji. Autorka skupia się głównie na zmianach dotyczących roli doradców kariery. Jednym z wniosków, do których dochodzi, jest fakt zakorzenienia roli doradcy w wielu kontekstach życia społecznego. Tematykę dotyczącą *Mediacji w świetle symbolicznego interakcjonizmu* podjęła Agnieszka Dragon. Autorka przedstawia definicję mediacji w kontekście prawa karnego, jej zalety dla losu człowieka i budowania postaw życiowych. Podkreśla także interakcyjny charakter koncyliacji, przez pryzmat którego opisuje proces mediacyjny. Zainspirowana metaforą teatru Ervinga Goffmana przedstawia swoją wersję teatru nałożoną na sytuację mediacji, w której uczestników mediacji ukazuje jako aktorów społecznej sceny. Rozdział zamyka Daria Zielinska-Pękał artykułem *Wykorzystanie strategii emicznej w badaniach nad poradniczymi praktykami wspólnot wirtualnych*. Autorka dzieli się swoimi doświadczeniami w prowadzeniu badań nad wspólnotami wirtualnymi, które skoncentrowały się wokół forum dyskusyjnego „e-mama”. Autorka opisuje, skąd wzięła się pomysł na badania, jak ewoluowały jej zamierzenia badawcze oraz co dzięki nim zyskała. D. Zielińska-Pękał, eksplorując wirtualną rzeczywistość, posłużyła się badaniem emicznym, które kładzie nacisk na wewnętrzny aspekt kultury, na który składa się organizacja i język. Badanie polega na obserwacji uczestniczącej, a badacz ma możliwość posługiwania się pojęciami używanymi przez uczestników kultury oraz wykazania się empatią. Autorka, chcąc podkreślić zalety przyjętej strategii, zestawia ją z badaniami etycznymi. Odróżnienia dokonuje także na polu etnografii w rozumieniu klasycznym i w strategii emicznej.

W problematykę dyskursu edukacji kulturalnej, którego redaktorką tematyczną jest dr Sylwia Słowińska, wprowadza Urszula Lewartowicz artykułem „*Jeszcze nie senior i już nie młodzież*” – *przyczynek do dyskusji o zainteresowaniach i potrzebach kulturalnych dorosłych*. Dla autorki inspiracją do napisania tekstu było spotkanie i rozmowa z młodym rodzicem, poszukującym oferty zajęć dodatkowych dla samego siebie. Poszukiwania, które okazały się bezskuteczne, utwierdziły zarówno rodzica, jak i autorkę publikacji o potrzebie zorganizowania takich lekcji dla dorosłych. Poznanie preferencji kulturalnych dorosłych umożliwił opisany przez U. Lewartowicz projekt „Poczekalnia” realizowany w Dzielnicy Domu Kultury „Bronowice” w Lublinie w ramach programu „Dom Kultury + Inicjatywy lokalne”, skierowany do rodziców czekających na dzieci uczestniczące w zajęciach. Z przeprowadzonych badań wynika, że dorośli są zainteresowani i gotowi na udział w działaniach mieszczących się w obszarze edukacji kulturalnej. Szczególne zaciekawienie budziły: edukacja muzyczna, taneczna, plastyczna, teatralna, filmowa, literacka, fizyczna, poradnictwo, wiedza ogólna oraz umiejętności i kompetencje osobiste. Warto zaznaczyć, że rodziców interesowały pragmatyczne formy aktywności, które znalazłyby zastosowanie w codzienności. Beata Kunat w tekście *Twórcza aktywność plastyczna nauczycieli edukacji wizualnej jako dziedzina ich rozwoju zawodowego* dowodzi o potrzebie nieustannego rozwoju swoich kompetencji zawodowych przez nauczycieli edukacji wizualnej. Przytacza szereg argumentów potwierdzających tezę, że powinni być oni profesjonalnie przygotowani zarówno pod względem pedagogicznym, jak i artystycznym. Podkreśla znaczenie własnej aktywności twórczej nauczyciela plastyki dla zrozumienia przez niego mechanizmów procesu twórczego, stworzenia autentycznej relacji z uczniami, stawania się wzorem i inspiracją dla rozwoju osobowego i artystycznego młodego człowieka. Alicja Mironiuk-Netreba – autorka artykułu *Edukacyjny potencjał sztuki filmowej, czyli czego o niepełnosprawności ruchowej możemy się nauczyć w kinie* – podejmuje refleksję na temat przebiegu edukacji osób dorosłych w ich codzienności. Zastanawia się także, czy temat niepełnosprawności może być przybliżony widzom w filmach fabularnych oraz jak niepełnosprawność bohaterów filmowych jest postrzegana przez odbiorcę. W społeczeństwie ponowoczesnym kultura popularna, a tym samym film stały się istotnym medium edukacji nieformalnej, między innymi ze względu na fakt, że przenikają większość sfer ludzkiego życia. Autorka tekstu uważa, że film, który stanowi wizualny zapis rzeczywistości, mimo swojej „fikcyjności”, w szczególności sposób przybliży sytuację niepełnosprawności szerszej publiczności, m.in. dzięki temu, że podkreśla przeżycia i uczucia bohaterów w stosunku

do trudnego języka medycznego i faktograficznego. Marek Zadłużny w artykule *Twórczość w polu działalności animatora kultury* prowadzi czytelnika przez liczne definicje i koncepcje naukowe pojęcia twórczości oraz postawy twórczej. Stanowią one teoretyczne tło dla rozważań autora. W oparciu o myśli innych badaczy M. Zadłużny przedstawia zagadnienie animacji kultury jako procesu facylitującego rozwój postawy twórczej i potencjalnych zasobów, którymi dysponują ludzie. Wyznając zasadę, że „każdy człowiek jest jednostką twórczą, jeśli tylko nie ogranicza się go i nie narzuca mu naśladowania tego, co zrobili inni ludzie” autor dowodzi, że animator to swego rodzaju katalizator innowacyjnej postawy odgrywającej ważną rolę w budowaniu samoświadomości człowieka. Dział zamyka Jarosław Dulęba artykułem zatytułowanym *Świat „milczącej większości” jako kontekst edukacji kulturowej – o źródłach animacji kultury oporu*. Kwintesencję rozważań autora stanowi rozwój przez sztukę. Edukację kulturową definiuje jako świadomy udział w kulturze przez uczestnictwo w procesie twórczym, a więc zawsze jako działanie w kierunku wszechstronnego i wielopoziomowego rozwoju. J. Dulęba charakteryzuje społeczeństwo konsumpcyjne i jego przeciwieństwo – społeczeństwo milczącej większości, nadając mu miano wyobrazeniowego tworu pozbawionego jakiegokolwiek reprezentacji. Milczącą większość nazywa zatomizowaną masą o statycznym charakterze, której najbardziej charakterystyczną cechą jest znikanie. Za najważniejszy aspekt edukacji w duchu animacji oporu uważa stworzenie procesu edukacyjno-twórczego, który sam stanowiłby dzieło sztuki wyróżniające się pełną otwartością wobec uczestników, wspólnym doświadczaniem oraz brakiem konieczności przyjmowania i rozdzielania zadań, gdyż zostaje zniesiona rola nauczyciela.

O kobietach i różnie postrzeganej kobiecości traktuje dyskurs genderowy, skonstruowany i opracowany przez dr Emilię Paprzycką. Rozpoczyna go artykuł Katarzyny Walentynowicz-Moryl, zatytułowany *Kobiety „niestuprocentowe”? Sposoby definiowania kobiecości przez kobiety doświadczające pierwotnych trudności prokreacyjnych*. Autorka przedstawia rezultaty swoich badań, w których szczególnie interesowało ją, jakie miejsce w planach na przyszłość badanych kobiet zajmowało macierzyństwo, jakie były motywy podjęcia przez nie decyzji o rozpoczęciu starań o dziecko, w jaki sposób te kobiety wspominają początkowy okres swoich działań prokreacyjnych, a przede wszystkim, w jaki sposób badane doświadczające pierwotnych trudności prokreacyjnych definiują bycie kobietą. Materiał zgromadzony przez K. Walentynowicz-Moryl sygnalizuje istnienie czterech kategorii definiowania kobiecości. Dwie z nich: „specyficzne cechy kobiety” oraz „nie tylko rodzina” nie wskazują na sytuacje kwestionowania przez kobiety swej kobieco-

ści w przeciwieństwie do kategorii „tylko rodzina” i „trudność w udzieleniu odpowiedzi”, w których autorka zauważa brak pełnego spełnienia się kobiet w swojej roli bądź tymczasowe „zawieszenie” ich kobiecości. Nad znaczeniem i poczuciem atrakcyjności wdów pochyła się Dorota Niewiedział. W artykule *Już nie kobieta? Samoocena atrakcyjności ciała starzejących się wdów* analizuje obraz kobiety w literaturze i zastanawia się, jak wpływa on na postrzeganie przez starzejące się kobiety własnego ciała i seksualności. Według autorki panujący kult młodości utrudnia samoakceptację i często powoduje tzw. maskowanie starości przez farbowanie włosów, stosowanie kremów i poddawanie się chirurgii plastycznej oraz obniżanie wieku życia szczególnie przez kobiety. Badania D. Niewiedział mają jednak zaskakująco pozytywne wnioski. Autorka stwierdza, że istnieje grupa starzejących się wdów, które czują się atrakcyjne przede wszystkim pod względem seksualnym. *Niewidzialne kobiety? Kobiecość kobiet w fazie życia pomiędzy średnią i późną dorosłością* to temat artykułu Beaty Trzop. Autorka dokonuje rekonstrukcji kształtowania się i komponentów nowej dojrzałej kobiecości u kobiet powyżej pięćdziesiątego roku życia. Uwzględnia czynniki biologiczne, społeczne oraz psychologiczne, z którymi musi sobie poradzić dojrzała kobieta. Dla tworzenia tożsamości kobiety dojrzałej istotną rolę odgrywa jej środowisko rodzinne oraz wcześniej realizowane wzory życia małżeńskiego i rodzinnego. Nie bez znaczenia pozostaje również otwartość na nowe wzorce ról rodzinnych. Joanna Dec-Pietrowska i Agnieszka Walendzik-Ostrowska dokonują analizy forów internetowych, a rezultaty swoich dociekań opisują w artykule *Kobieta „upadła” – o stereotypowym postrzeganiu kobiet świadczących usługi seksualne. Analiza forów internetowych*. Autorki omawiają najpowszechniejsze stereotypy funkcjonujące w społecznym odbiorze kobiet świadczących odpłatne usługi seksualne i grupują je w pewne kategorie o charakterze porządkującym. Wyróżniają stereotypy postrzegane w kontekście przyczyn prostytucji (wskazanie na uwarunkowania osobowościowe, środowiskowe, kulturowe), cech osobowościowych kobiet trudniących się prostytucją (głównie negatywne, np. lenistwo, amoralność, lubieżność) oraz specyfiki warunków ich pracy (praca lekka, przyjemna, bardzo dobrze wynagradzana, zwiększająca zagrożenie chorobami przenoszonymi drogą płciową). Z artykułu wynika, że nieprawdziwy obraz osób zajmujących się prostytucją wzmocnienia i tak już negatywny ich wizerunek w społeczeństwie, ale też oddziałuje na nie same. Utrudnione pozostają także działania pomocowe, których celem jest minimalizacja bądź likwidacja negatywnych konsekwencji prostytucji. Autorki wskazują na potrzebę obalania mitów dotyczących tego zjawiska, ponieważ szkody z nich wynikające są duże i złożone. Kolejny artykuł, Ju-

lity Czerneckiej, *Emancypantki i nieudacznicy? Medialny obraz singli i singlelek a ich rzeczywiste odniesienia* jest przeglądem i analizą sposobu kreowania przez media wizerunku singli i singlelek oraz próbą odpowiedzi na pytanie, czy ten wizerunek znajduje odzwierciedlenie w rzeczywistym życiu osób żyjących „solo”. J. Czernecka wskazuje na ambiwalentny stosunek mediów do singli. Choć często opisywani są oni jako ludzie młodzi, mieszkający w wielkomiejskim środowisku, dobrze wykształceni i zamożni nie brakuje także pejoratywnych określeń w stosunku do nich, np. „ludzie o narcystycznej i egocentrycznej osobowości”, „niedojrzały emocjonalnie, „wybierający łatwe i przyjemne życie bez zobowiązań”. Autorka zauważa, że stereotyp singla w analizowanych przez nią czasopismach nie potwierdza tego, kim w istocie są single. Owszem, wiele cech opisanych na łamach magazynów występuje u badanych przez nią respondentów, ale zaznacza, że wybór życia w pojedynkę jest uwarunkowany licznymi czynnikami, których prasa nie uwzględnia. Czwarty dział czasopisma zamyka artykuł Emilii Paprzyckiej, Edyty Mianowskiej i Zbigniewa Izdebskiego zatytułowany *Jak dobieramy się w pary? Płeć biologiczna i płeć społeczno-kulturowa a preferowane cechy partnera*. Autorzy postanowili wprowadzić czytelnika w problematykę zasad, którymi kierują się ludzie przy wyborze partnera. Poczynione przez nich ustalenia doprowadziły do stwierdzenia, że to, jakich cech oczekuje osoba od swojego partnera, różnicuje zarówno płeć biologiczna, jak i społeczno-kulturowa. Uwzględnienie w badaniach płci społeczno-kulturowej wzbogaca wnioski, gdyż ukazuje większe zróżnicowanie oczekiwań wobec partnerów wśród respondentów tej samej płci biologicznej.

Finalną część czasopisma stanowi dział *Sprawozdania* poświęcony relacji Agnieszki Szewczyk z XV Letniej Szkoły Andragogów i Poradodawców, która odbyła się w Międzygórzu, 20–24 maja 2013 roku.

Agnieszka Biedzińska
Agata Choroścín